

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гаркавенко Н. В. Вплив біохакингу на психічне здоров'я людини: ризики, виклики та перспективи. ARCher – інституційний репозитарій Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. 2024. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9239>

2. Зубарева О. Біовлада в просторі сучасного міста: модули репрезентації. *Науково-теоретичний альманах «Грани»*. Том 23 № 10. 2020. С. 16–23.

3. Рубан А., Баштовенко О. Феномен біохакингу: науково-теоретичний, біологічний та соціальний аспект. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2023. Вип. 64. С. 182–192.

4. Семидоцька Ж. Д., Чернякова І. О., Авдєєва О. В. Сучасний світ і здоров'я людини: шлях у майбутнє: навч. посіб. для здобувачів вищих медичних закладів освіти. Харків: ХНМУ, 2023. 68 с.

5. Слута І.С. Концепт біохакингу: соціально-психологічний контекст. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського*. Серія: Психологія. Том 34 (73) № 2. 2023. С. 19–23.

6. Asprey D. Head Strong: The Bulletproof Plan to Activate Untapped Brain Energy to Work Smarter and Think Faster – in Just Two Weeks. New York, NY: Harper Wave, 2017. 352 p.

7. Grewe-Salfeld M. Biohacking, Bodies and Do-It-Yourself: The Cultural Politics of Hacking Life Itself. transcript Verlag, 2021. 314 p.

8. Greenfield B. Boundless: Upgrade Your Brain, Optimize Your Body and Defy Aging. New York: Harper Wave, 2017. 496 p.

9. Sinclair D. A., LaPlante M. D. Lifespan: Why We Age – and Why We Don't Have To. New York: Atria Books (Simon & Schuster), 2019. 406 p.

REFERENCES

1. Harkavenko, N. V. (2024). Vplyv biokhakinhy na psykhychne zdorovia liudyny: ryzyky, vyklyky ta perspektyvy [The impact of biohacking on human mental health: risks, challenges and prospects]. ARCher – instytutsiinyi repozytarii vidkrytoho dostupu predstavnykiv Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriiia Fedkovyicha. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9239> [in Ukrainian]

2. Zubarieva, O. (2020). Biovlada v prostori suchasnoho mista: modusy reprezentatsii [Biopower in the space of the modern city: modes of representation]. *Naukovo-teoretychnyi almanakh «Hrani»*. Tom 23 № 10.

2020. S. 16–23. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1558/1539> [in Ukrainian]

3. Ruban, A., Bashtovenko, O. (2023). Fenomen biokhakinhy: naukovo-teoretychnyi, biolohichnyi ta sotsialnyi aspekt [The phenomenon of biohacking: scientific-theoretical, biological and social aspects]. *Naukovyi visnyk Izmayskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*. Serii: Pedahohichni nauky. Vyp. 64. S. 182–192. [in Ukrainian]

4. Semydotska, Zh. D., Cherniakova, I. O., Avdieieva, O. V. (2023). Suchasnyi svit i zdorovia liudyny: shliakh u maibutnie [The modern world and human health: the path to the future]. Kharkiv: KhNMU. 68 s. [in Ukrainian]

5. Sluta, I. Ye. (2023). Kontsept biokhakinhy: sotsialno-psykholohichnyi kontekst [The concept of biohacking: socio-psychological context]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Ver-nadskoho*. Serii: Psykholohiia. Tom 34 (73) № 2. 2023. S. 19–23. [in Ukrainian]

6. Asprey, D. (2017). Head Strong: The Bulletproof Plan to Activate Untapped Brain Energy to Work Smarter and Think Faster – in Just Two Weeks. New York: Harper Wave. 352 p. [in English]

7. Grewe-Salfeld, M. (2021). Biohacking, Bodies and Do-It-Yourself: The Cultural Politics of Hacking Life Itself. Bielefeld: transcript Verlag. 314 p. [in English]

8. Greenfield, B. (2017). Boundless: Upgrade Your Brain, Optimize Your Body and Defy Aging. New York: Harper Wave. 496 p. [in English]

9. Sinclair, D. A., LaPlante, M. D. (2019). Lifespan: Why We Age – and Why We Don't Have To. New York: Atria Books (Simon & Schuster). 406 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури та медико-біологічних дисциплін Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.
Наукові інтереси: здоров'язберігаюча педагогіка, оздоровчий фітнес.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

IAZLOVETSKA Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Physical education and Biomedical Research of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
Scientific interests: health-preserving pedagogy, health fitness.

*Стаття надійшла до редакції 02.01.2026 р.
 Стаття прийнята до друку 13.01.2026 р.*

УДК 378.147:34(4-6ЄС)

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-550-555

БОРДЮГОВА Леся –

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського Національного університету внутрішніх справ
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0750-7344>
 e-mail: goncharenkosspu@gmail.com

ЗМІСТОВІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРАВА НА ПЕРШОМУ (БАКАЛАВРСЬКОМУ) РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

У статті здійснено аналіз змістових засад професійної підготовки фахівців у галузі права на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти в країнах Європейського Союзу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення європейського досвіду організації юридичної освіти з метою його використання у процесі модернізації національної системи підготовки правників.

У межах дослідження проаналізовано три освітні програми підготовки бакалаврів права, що реалізуються у провідних європейських закладах вищої освіти: програму «Міжнародне та європейське право» Гаазького університету прикладних наук (Нідерланди) та Брюссельської школи управління (Бельгія), а також програму «Право» Університетського коледжу Корка (Ірландія). Установлено, що сучасні бакалаврські програми юридичного спрямування в країнах ЄС характеризуються поєднанням фундаментальної теоретичної підготовки з практикоорієнтованими формами навчання, такими як клінічні програми, стажування, участь у міжнародних академічних обмінах та застосування інтерактивних методів навчання.

Виявлено, що зміст освітніх програм передбачає вивчення ключових правничих дисциплін – міжнародного та європейського права, конституційного, кримінального, договірного та корпоративного права, а також формування дослідницьких і аналітичних умінь, навичок юридичного письма та аргументації. Важливою рисою є можливість індивідуалізації освітньої траєкторії здобувачів освіти шляхом вибору спеціалізації і вибіркових дисциплін. Особливу увагу приділено міждисциплінарності навчання та розвитку компетентностей, необхідних для професійної діяльності у глобалізованому правовому середовищі.

Наголошено, що змістові засади підготовки бакалаврів права в університетах Європейського Союзу спрямовані на формування високого рівня професійної компетентності, поєднання теоретичних знань і практичних навичок, а також на забезпечення міжнародної мобільності та конкурентоспроможності випускників на сучасному ринку праці.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівці в галузі права, вища юридична освіта, зміст професійної підготовки, освітня програма, перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, країни ЄС.

BORDIUHOVA Lesia –

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Legal Disciplines of Sumy Branch of Kharkiv National University of Internal Affairs
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0750-7344>
e-mail: goncharenkosspu@gmail.com

CONTENT FOUNDATIONS OF LEGAL SPECIALISTS' PROFESSIONAL TRAINING AT THE FIRST (BACHELOR'S) LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN THE EU COUNTRIES

The article analyzes the content foundations of professional training of legal specialists at the first (Bachelor's) level of higher education in the European Union countries. The relevance of the study is determined by the need to examine the European experience in organizing legal education in order to apply it in the process of modernizing the national system of training legal specialists.

Within the framework of the study, three educational programs for training Bachelor's degree students in law implemented at leading European higher education institutions were analyzed: the program "International and European Law" at The Hague University of Applied Sciences (the Netherlands) and the Brussels School of Governance (Belgium), as well as the "Law" program at University College Cork (Ireland). It has been established that modern Bachelor's programs in the field of law in the EU countries are characterized by the combination of fundamental theoretical training with practice-oriented forms of learning, such as clinical programs, internships, participation in international academic exchange programs, and the use of interactive teaching methods.

The study revealed that the content of the educational programs includes the study of key legal disciplines, such as international and European law, constitutional law, criminal law, contract law, and corporate law, as well as the development of research and analytical skills, legal writing, and argumentation. An important feature is the possibility of individualizing students' educational trajectories through the choice of specializations and elective courses. Particular attention is paid to the interdisciplinary nature of education and the development of competences necessary for professional activity in a globalized legal environment.

It is emphasized that the content foundations of Bachelor's degree training of legal specialists at universities of the European Union are aimed at forming a high level of professional competence, combining theoretical knowledge with practical skills, and ensuring international mobility and competitiveness of graduates in the modern labor market.

Key words: professional training, legal specialists, higher legal education, content of professional training, educational program, first (Bachelor's) level of higher education, EU countries.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах європейської інтеграції та трансформації системи вищої освіти особливої актуальності набуває проблема підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі права. Юридична освіта в країнах Європейського Союзу зазнає суттєвих змін, зумовлених впливом Болонського процесу, розвитком Європейського простору вищої освіти та зростанням ролі міжнародного і європейського права. У цих умовах зміст професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі права спрямовується не лише на формування фундаментальних правових знань, а й на розвиток аналітичного мислення, здатності до міждисциплінарного аналізу правових явищ, а також готовності до діяльності в умовах глобалізованого правового середовища.

У цьому контексті актуалізується потреба у вивченні й узагальненні європейського досвіду організації змісту юридичної освіти задля вдосконалення підготовки правників у національній системі вищої освіти, оскільки освітні моделі університетів країн Європейського Союзу відо-

бражають сучасні тенденції розвитку правничої освіти, орієнтовані на компетентнісний підхід, міждисциплінарність, академічну мобільність та інтеграцію теоретичної підготовки з практичним досвідом. Аналіз таких практик дає змогу виявити ефективні механізми структурування освітніх програм, визначити оптимальний баланс між фундаментальними юридичними дисциплінами та спеціалізованими курсами, а також окреслити підходи до формування професійних і міжкультурних компетентностей майбутніх фахівців у галузі права, необхідних для функціонування в умовах глобалізованого правового простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної підготовки фахівців у галузі права посідає важливе місце в сучасному вітчизняному науковому дискурсі. У працях українських дослідників значна увага приділяється теоретичному осмисленню проблеми формування правової культури, її структурних компонентів та ролі у функціонуванні правової системи й розвитку демократичної правової держави. Зокрема, у дослідженнях Н. Атаманової та О. Дяченко розкри-

ваються поняття й основні ознаки сучасної правової культури, а також особливості формування професійно-правової культури представників правничих професій. Теоретичні аспекти правової культури та її значення для розвитку правової системи аналізуються в працях О. Макеєвої, М. Книгницького, Г. Попадинець і С. Соколової, тоді як О. Муращенко, О. Сидоренко, А. Кухарчук і О. Ткаченко розглядають правову культуру як важливий чинник формування правової компетентності громадян у системі правової освіти. Водночас у наукових дослідженнях значна увага приділяється становленню та розвитку юридичної освіти, а також удосконаленню професійної підготовки майбутніх правників. Історичні передумови формування юридичної освіти в Україні та її еволюцію від XVII–XVIII століть до сучасного етапу реформування висвітлено у працях Н. Арабаджи, тоді як питання модернізації правничої освіти та її адаптації до європейських освітніх стандартів досліджуються П. Горіновим, О. Макаровою, Н. Костовою та Р. Верешєю. Окремі аспекти формування правової культури й правосвідомості майбутніх юристів у процесі професійної підготовки розглядаються у працях Н. Павлюк, а історико-теоретичний аналіз розвитку юридичної освіти представлено в дослідженнях А. Серединка.

Узагальнення зазначених наукових розвідок свідчить про значний інтерес учених до проблем модернізації правничої освіти, водночас актуалізуючи потребу подальшого дослідження змістових засад підготовки фахівців у галузі права в університетах країн Європейського Союзу.

Мета статті – окреслити змістові засади професійної підготовки фахівців у галузі права на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти в країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Країни Європейського Союзу пропонують широкі можливості для професійної підготовки бакалаврів у галузі права в закладах вищої освіти. Сучасні освітні програми юридичного спрямування характеризуються різноманітністю змісту, міждисциплінарністю та орієнтацією на формування як фундаментальних правових знань, так і практичних професійних компетентностей. Особливістю бакалаврських програм у галузі права в університетах ЄС є їхня спрямованість на поєднання теоретичної підготовки з практичними формами навчання, такими як стажування, клінічні програми, міжнародні обміни та інтерактивні методи навчання. Важливе значення приділяється також формуванню навичок правового аналізу, аргументації, дослідницької діяльності та здатності працювати в умовах глобалізованого правового середовища. З огляду на значну кількість освітніх програм юридичного спрямування в університетах країн Європейського Союзу, у межах нашого дослідження доцільно зосередити увагу на аналізі окремих репрезентативних прикладів бакалаврських програм, які відображають сучасні тенденції розвитку правничої освіти.

Зокрема, заслуговує на увагу програма підготовки бакалаврів у галузі права «Міжнародне та європейське право» (International and European

Law), що реалізується в Гаазькому університеті прикладних наук (The Hague University of Applied Sciences – THUAS) (м. Гаага, Нідерланди) [2]. Програма орієнтована на формування глобального бачення юридичних досліджень та передбачає вивчення актуальних правових проблем сучасності. Зокрема, здобувачі освіти аналізують питання захисту персональних даних, правове регулювання діяльності цифрових платформ, а також використання інформації із соціальних мереж у міжнародному кримінальному судочинстві. Чотирирічна освітня програма спрямована на формування в майбутніх правників як фундаментальних правових знань, так і професійних та особистісних компетентностей, необхідних для подальшої міжнародної юридичної кар'єри. Навчальна програма поєднує теоретичну підготовку з практичним опануванням юридичних навичок. Упродовж перших двох років студенти здобувають базові знання з міжнародного та європейського права, опановують правові дослідження та юридичну аргументацію.

Як засвідчив аналіз досліджуваної освітньої програми, оприлюдненої у відкритому доступі на офіційному сайті Гаазького університету прикладних наук [2], навчання за програмою розпочинається з опанування базових засад міжнародного та європейського права. Перший рік навчання (так званий пропедевтичний рік) спрямований на формування фундаментальних знань у галузі права. Протягом перших трьох тижнів здобувачі вищої освіти проходять спеціальний навчальний модуль, покликаний ознайомити їх із правничою сферою, базовими професійними навичками, особливостями освітньої програми, університетським середовищем та містом Гаага. Надалі навчальний процес зосереджується на вивченні таких дисциплін, як право Європейського Союзу, міжнародне публічне право, деліктне право, корпоративне право та сімейне право, що забезпечує формування ґрунтовної теоретичної основи для подальшого навчання протягом наступних років.

Як зазначалося нами вище, освітня програма передбачає поєднання теоретичної підготовки з виконанням практично орієнтованих професійних завдань. З цією метою з першого року навчання значна увага приділяється розвитку професійних юридичних компетентностей. Здобувачі опановують модулі з юридичного письма, правового аналізу, аргументації, ведення переговорів, а також засвоюють основні інструменти юридичної практики, зокрема підготовку юридичних меморандумів, консультаційних висновків, проєктів рішень та аналітичних правових документів. У процесі навчання використовуються практичні сценарії, що або безпосередньо ґрунтуються на реальних прикладах юридичної практики, або моделюють професійну діяльність юриста.

На другому році навчання здобувачі поглиблюють і систематизують набуті юридичні знання та навички, опановуючи нові галузі права, зокрема міжнародне кримінальне право, міжнародне торговельне право, трудове право та інші спеціалізовані дисципліни. Важливою складовою освітнього процесу є практико-орієнтовані форми

навчання, зокрема участь у групових проєктах типу Moot Court. У межах таких проєктів здобувачі моделюють реальні професійні ситуації, представляючи інтереси умовних корпоративних клієнтів у справах, пов'язаних, наприклад, зі злиттям та поглинанням компаній, або виступають у ролі сторін обвинувачення чи захисту у справах щодо міжнародних воєнних злочинів. Такий підхід забезпечує поєднання теоретичної підготовки з практичним застосуванням правових знань. Крім того, програма передбачає можливість представлення фінальної судової промови в будівлі Суду в Гаазі, де результати виступів здобувачів оцінюються судьями, що сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх юристів [2].

На третьому році навчання здобувачі освіти отримують можливість самостійно формувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку та поглиблювати знання у вибраних галузях права. Обов'язковими компонентами навчальної програми є курси «Дослідницька лабораторія» (Research Lab) та «Крос-культурні навички і професійний розвиток» (Cross-Cultural Skills and Professional Development), спрямовані на розвиток дослідницьких компетентностей, міжкультурної комунікації та професійної підготовки. Окрім цього, здобувачі вищої освіти обирають чотири вибіркові модулі або майнори обсягом 13–15 кредитів кожен, що дозволяє сформувати власну спеціалізацію відповідно до професійних інтересів. Перелік вибіркових дисциплін є досить широким і охоплює різні напрями юридичної підготовки – від корпоративного права та міжнародного кримінального права до правових аспектів технологій та захисту прав людини. Модулі розподіляються між двома семестрами та орієнтовані на сучасні потреби ринку юридичних послуг. Важливим елементом навчального процесу є також індивідуальний супровід здобувача освіти академічним наставником із відповідного департаменту, який надає консультації щодо формування освітньої траєкторії протягом третього та четвертого років навчання. Крім того, здобувачі можуть обрати майнор як у межах університету, так і в інших закладах вищої освіти або взяти участь у спеціальних освітніх проєктах, зокрема в міжнародних змаганнях з моделювання судових процесів (Moot Court).

Важливою складовою підготовки є також можливість академічної мобільності. Значна частина здобувачів вищої освіти Гаазького університету прикладних наук використовує можливість навчатися протягом одного семестру в університетах-партнерах за кордоном, що сприяє розширенню професійного досвіду та поглибленню знань у сфері міжнародного права в іншому правовому та культурному контексті. Вибіркові модулі третього року навчання охоплюють кілька основних напрямів: 1) корпоративне право; 2) бізнес-право; 3) право Європейського Союзу. Така варіативність змісту навчання забезпечує гнучкість освітньої програми та створює умови для формування індивідуальної спеціалізації майбутніх фахівців у галузі міжнародного та європейського права.

Заключний рік навчання включає проходження професійного стажування протягом щонайменше 100 робочих днів та підготовку випускного проєкту. Незважаючи на той факт, що ринок праці у сфері міжнародного права характеризується високим рівнем конкуренції, випускники юридичних програм Гаазького університету прикладних наук демонструють високі показники працевлаштування протягом року після завершення навчання. Цьому сприяє, зокрема, розташування університету в місті Гаага, відомому як Міжнародне місто миру і справедливості, де функціонує значна кількість престижних міжнародних організацій, неурядових інституцій, дипломатичних представництв і міжнародних компаній. Крім того, університет організовує спеціальні мережеві заходи з працевлаштування, що надають здобувачам вищої освіти можливість установлювати професійні контакти з представниками юридичної спільноти, а також знаходити можливості для проходження стажування та подальшого працевлаштування. Модулі, що вивчаються на випускному році, розподіляються між двома семестрами навчання [2].

Зміст освітньої програми формується у співпраці з партнерськими установами та компаніями, які надають рекомендації щодо навчального плану, організації стажувань та виконання випускних проєктів, що забезпечує відповідність підготовки сучасним вимогам ринку праці. Зміст досліджуваної освітньої програми узагальнено нами в таблиці 1.

Таблиця 1

Зміст освітньої програми «Міжнародне та європейське право», що реалізується в Гаазькому університеті прикладних наук

Перший рік навчання	
1 семестр	2 семестр
Вступ до права Міжнародне право Приватне право Юридичні навички	Право Європейського Союзу Приватне право Юридичні навички Глобальна обізнаність і професійний розвиток
Глобальна обізнаність і професійний розвиток	
Другий рік навчання	
3 семестр	4 семестр
Міжнародне публічне право Бізнес-право Європейського Союзу Юридичні навички Глобальне громадянство і професійний розвиток	Міжнародне кримінальне право Корпоративне та торговельне право Юридичні навички Глобальне громадянство і професійний розвиток
Третій рік навчання	
5, 6 семестри	
Обов'язкові освітні компоненти	Вибіркові освітні компоненти
Дослідницька лабораторія Крос-культурні навички	Напрямок корпоративного права: <ul style="list-style-type: none"> • Корпоративне право • Корпоративне управління

професійний розвиток	<ul style="list-style-type: none"> • Податкове право та фінансове регулювання • Забезпечення відповідності нормативним вимогам Напрям бізнес-права: • Бізнес та зайнятість • Врегулювання спорів • Управління контрактами та юридичними операціями • Продаж і логістика Напрям права Європейського Союзу: • Публічне право Європейського Союзу та європейське врядування • Правове регулювання громадського здоров'я та захисту тварин • Правове регулювання бізнесу в Європейському Союзі • Правове регулювання клімату та природних ресурсів
Четвертий рік навчання	
7, 8 семестри	
Професійне стажування Прикладний дослідницький проєкт	

Водночас варто наголосити, що отримання ступеня бакалавра права (LL.B.) у більшості країн є лише першим етапом професійної юридичної підготовки, оскільки для здобуття кваліфікації адвоката або судді, зокрема в Нідерландах, необхідним є подальше навчання на магістерському рівні та отримання так званого «цивільного ефекту».

Іншим прикладом бакалаврської освітньої програми може слугувати програма «Право» (Law), що реалізується в Університетському коледжі Корка (м. Корк, Ірландія) [3]. Ця програма пропонує здобувачам освіти можливість здобути комплексну юридичну освіту з можливістю індивідуалізації навчальної траєкторії відповідно до власних академічних інтересів. Спеціалізації охоплюють такі напрями, як міжнародне право, бізнес-право та права людини, що забезпечує поєднання широкої базової підготовки з можливістю поглибленого вивчення окремих галузей права. Трирічна програма, що реалізується Коледжем бізнесу та права Університетського коледжу Корка, спрямована на формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних юридичних знань і професійних навичок, зокрема правових досліджень, підготовки юридичних документів, аргументації та адвокації. Обов'язковими для вивчення є такі дисципліни: «Основи правової системи» (5 кр. ЄКТС); «Конституційне та інституційне право Європейського Союзу» (5 кр. ЄКТС); «Кримінальне право» (10 кр. ЄКТС); «Договірне право» (10 кр. ЄКТС); «Юридичні дослідження та академічне письмо в праві» (10 кр. ЄКТС); «Конституційне право: основоположні права» (ірландською мовою) (5 кр. ЄКТС); «Конституційне право: інститути державної влади» (ірландською мовою) (5 кр. ЄКТС) [3].

Також здобувачі вищої освіти можуть обрати вибіркові дисципліни з переліку, а саме: Деліктне право I, Деліктне право II, Основи фінансового обліку, Облік у партнерствах і компаніях, Китайська мова (мандарин) I, Вступ до французької мови, Французька мова для початківців (початковий рівень), Французька мова (пороговий рівень), Французька мова для читання I, Право ірландської мови: писемне та усне мовлення, Німецька мова (рівень CEFR A2.1), Німецька мова (рівень CEFR A2.2), Іспанська мова (початковий рівень), Іспанська мова (рівень продовження/intermediate), Іспанська мова (післяшкільний рівень), Італійська мова: письмова та усна (для тих, хто вже вивчав мову), Вступ до письмової та усної італійської мови [там само].

Після завершення першого року навчання здобувачі можуть обрати відповідну спеціалізацію, що дозволяє індивідуалізувати освітній процес. Ступінь бакалавра цивільного права (BCL) забезпечує ґрунтовне розуміння як ірландської, так і міжнародної правових систем. Разом із тим університет пропонує розширені освітні можливості у формі чотирирічних програм. Так, програма підготовки бакалавра цивільного права (міжнародна) – BCL (International) – передбачає навчання протягом одного або двох семестрів у закордонних університетах-партнерах, що сприяє розширенню академічного та культурного досвіду здобувачів вищої освіти. Натомість програма підготовки бакалавра цивільного права (клінічна) – BCL (Clinical) – орієнтована на практичну підготовку та включає стажування у юридичних фірмах, неурядових організаціях або державних установах, що дозволяє студентам отримати безпосередній досвід роботи в правовій системі Ірландії [3].

Ще одним показовим прикладом програми професійної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі права є освітня програма «Міжнародне та європейське право» (International and European Law) [1], що реалізується Брюссельською школою управління (м. Брюссель, Бельгія). Ця програма спрямована на формування глибокого розуміння міжнародних та європейських правових систем і орієнтована на підготовку фахівців, які планують працювати у сфері міжнародного права, дипломатії або державного управління. Освітня програма передбачає комплексне вивчення ключових правових дисциплін, зокрема міжнародного публічного права, права Європейського Союзу, права прав людини, порівняльного правознавства, міжнародної торгівлі та правових аспектів міграції. Значна увага приділяється формуванню практичних навичок правового аналізу, дослідницької роботи та підготовки юридичних текстів. Освітній процес реалізується із застосуванням інтерактивних методів навчання, таких як аналіз практичних кейсів, моделювання судових процесів та проведення лекцій за участю практикуючих юристів. Особливістю програми є її англійський формат, що забезпечує її доступність для міжнародної аудиторії студентів. Крім того, міждисциплінарна спрямованість програми відповідає сучасним

потребам міжнародних організацій та інституцій Європейського Союзу, для яких характерною є необхідність комплексного аналізу правових, економічних і політичних процесів. Акредитація освітньої програми здійснюється Нідерландсько-фламандською акредитаційною організацією (NVAO), що підтверджує відповідність навчання європейським стандартам якості вищої освіти. Випускники програми мають можливість продовжити навчання на магістерському рівні або розпочати професійну діяльність у міжнародних організаціях, органах державного управління, юридичних компаніях та неурядових організаціях [1].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведений аналіз змістових засад професійної підготовки фахівців у галузі права на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти в країнах Європейського Союзу дозволив виокремити низку характерних особливостей організації юридичної освіти. Дослідження трьох репрезентативних освітніх програм («Міжнародне та європейське право» Гаазького університету прикладних наук та Брюссельської школи управління, а також «Право» Університетського коледжу Корка) засвідчило, що сучасні бакалаврські програми в галузі права в університетах ЄС поєднують фундаментальну теоретичну підготовку з практикоорієнтованими формами навчання.

З'ясовано, що зміст професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі права ґрунтується на вивченні базових правничих дисциплін, зокрема міжнародного та європейського права, конституційного, кримінального, договірної та корпоративного права, а також на формуванні дослідницьких і аналітичних умінь, навичок юридичного письма та аргументації. Водночас освітні програми передбачають можливості індивідуалізації навчальної траєкторії здобувачів вищої освіти шляхом вибору спеціалізацій, вибіркових дисциплін, участі в міжнародних академічних обмінах, клінічних програмах і професійних стажуваннях.

Встановлено, що важливою особливістю юридичної освіти в країнах ЄС є її міждисциплінарний характер та орієнтація на формування компетентностей, необхідних для роботи в умовах глобалізованого правового середовища. Значна увага приділяється розвитку практичних професійних навичок, критичного мислення, здатності до правового аналізу та ефективної комунікації, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних

фахівців для національного та міжнародного ринку праці.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні організаційно-методичних засад підготовки фахівців у галузі права в країнах ЄС та можливостей використання їхнього досвіду в модернізації юридичної освіти в Україні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Brussels School of Governance. BA in International and European Law. URL: <https://www.brussels-school.be/education/ba-international-and-european-law#:~:text=Students%20can%20choose%20from%20a,be%20awarded%20by%20Vesalius%20College>.
2. The Hague University of Applied Sciences. International and European Law. URL: <https://www.thuas.com/programmes/bachelors/international-and-european-law#:~:text=Official%20name:%20Law,your%20legal%20skills%20and%20knowledge>
3. University College Cork. Law (Pathways). URL: <https://www.ucc.ie/en/ck301/>

REFERENCES

1. Brussels School of Governance. BA in International and European Law. URL: <https://www.brussels-school.be/education/ba-international-and-european-law#:~:text=Students%20can%20choose%20from%20a,be%20awarded%20by%20Vesalius%20College>. [in English]
2. The Hague University of Applied Sciences. International and European Law. URL: <https://www.thuas.com/programmes/bachelors/international-and-european-law#:~:text=Official%20name:%20Law,your%20legal%20skills%20and%20knowledge> [in English]
3. University College Cork. Law (Pathways). URL: <https://www.ucc.ie/en/ck301/> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОРДЮГОВА Леся – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського Національного університету внутрішніх справ

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців у галузі права

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BORDIUHOVA Lesia – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Legal Disciplines of Sumy Branch of Kharkiv National University of Internal Affairs

Scientific interests: professional training of legal professionals.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 13.01.2026 р.

UDC 378.147:341

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-555-560

ТОВСТУХА Костянтин –

аспірант

Сумського державного педагогічного

університету імені А.С.Макаренка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3959-5290>

e-mail: tovstukha2022@ukr.net